

Nytt läge i riksdagen

I den första enkammarriksdagens första allmänpolitiska debatt påpekade hr Bohman i inledningen till sitt anförande, att de tendenser till ett mer eller mindre utpräglat beställningsarbete, som kännetecknade den parlamentariska verksamheten under 1960-talet, icke kommer att få följa med överflyttningen från berlinerbarocken till Peter Celsings rostfria skapelse vid Sergels torg. Detta var givetvis ett centralt påpekande. Den nya riksdagen har icke bara flyttat in i ett nytt hus utan är också en mer betydelsefull, dramatisk och spännande politisk scen än de senaste årens riksdagar.

Till detta har författningsreformen bidragit. Besluten fattas vid ett tillfälle och på en plats, och det nya systemet med förtroendefrågor kan med snabba scenväxlingar ge omröstningarna avgörande politisk vikt. Av större betydelse är naturligtvis att vi i och med att den nya riksdagen börjat sitt arbete har ett nytt parlamentariskt läge i vårt land. Valets viktigaste resultat var att enpartiväldet bröts. Den socialdemokratiska regeringen blev en minoritetsregering.

Hr Palme har hävdat att detta ej är en ny situation eftersom socialdemokraterna tidigare tidvis varit mindre än de tre borgerliga partierna tillsammans. Den senare uppgiften är riktig men slutsatsen är fel. Det finns idag ingen eftersläpande förstakammarmajoritet, som hindrar folkviljan att slå igenom, och någon koalitionspartner har – när detta skrives – ännu ej ställt upp. Regeringen är svag, och vill den icke föra en politik som oppositionen till höger

kan godta blir den beroende av kommunisterna. De borgerliga partierna har ingen anledning att söka samförstånd till priset av principlöshet. »Vår målsättning», avslutade hr Bohman sitt anförande, »kommer att vara att bringa regeringen Palme på fall. För att ge vårt land en bättre politik».

Att C. H. Hermansson och hans 16 kollegor skulle stå till förfogande gratis därför att kommunisterna aldrig skulle kunna fälla en löntagarregering är ett socialdemokratiskt önsketänkande, som redan i riksdagsstarten visat sin innehållslöshet. Striden om utskottsplaceringarna avslöjade obarmhärtigt, att kommunisterna hade sitt pris och att regeringen Palme var beredd att betala. Enligt hittills gällande regler och praxis hade kommunisterna icke varit berättigade till utskottsplatser och de borgerliga hade fått majoritet i samtliga utskott. Från borgerligt håll var man beredd att diskutera en delning av utskottsmajoriteten med regeringspartiet. Socialdemokraterna valde att göra upp med kommunisterna.

Om man ser på resultaten av valen 1966, 1968 och 1970 finner man en ökad rörlighet i valmanskåren. Detta är löftesrikt för den svenska demokratin. För att riktigt bedöma dagens nya politiska läge är det dock ej nog att se på bakgrunden sådan den framträder i en serie av valresultat. Man måste också se på utvecklingen mellan valen.

När hr Palme för drygt ett år sedan tog över arvet efter hr Erlander hade regeringspartiet enligt flera opinionsundersök-

ningar bortåt 55 procent av valmanskåren bakom sig. Ett år senare gav endast drygt 45 procent av väljarna regeringspartiet sitt stöd. Vid en sådan jämförelse framstår såväl tillbakagångens storlek som dess orsaker i ett klarare ljus. Det är ingen tvekan om att socialdemokraternas valresultat till stor del var ett personligt nederlag för hr Palme. Den unge statsministern hade ej klarat rollbytet från radikal inspiratör och arrogant debattör och till trovärdig statsman. Det var därför ingen överraskning att regeringspartiets ledare valde att i den första stora riksdagsdebatten anlägga en ganska dämpad ton och föga utmanande ståndpunkter. Den måttfullare stilen höll dock ej riktigt tiden ut. Innan TV:s inspelningstid var slut – vilken tid hr Palme så långt möjligt tog i anspråk – var statsministern åter att känna igen på de vinande hånfullheterna och avsiktliga missförstånden av vad de politiska meningsmotståndarna sagt.

För folkpartiet måste valets resultat ha varit något av en besvikelse. I det föregående valet 1968 hade partiet gjort stora förluster. Mellan valen hade opinionssiffrorna talat om stora framgångar för den nye partiledaren och att förlusterna återhämtats. När rösterna i det senaste valet räknats hade bara hälften av förlusten 1968 tagits tillbaka. Det är icke överraskande att folkpartiet ej längre tycks trivas lika bra i mittensamarbetet. Hr Helén talade också mindre om mittenprogrammet i debatten än om behovet av samarbete

med regeringspartiet för att lösa dagens problem.

För valets segerherre hr Hedlund fanns det ingen anledning att överraska i riksdagsstarten. Det har han istället gjort i dessa sista dagar med sitt besked att han vill lämna ledarskapet för sitt parti. Gunnar Hedlund har idag en unik ställning som politisk ledare. Hans beslut att dra sig tillbaka kan icke undgå att få betydelse.

För Moderata Samlingspartiet var valresultatet en besvikelse. Efter valet har ett helt nytt presidium tillträtt. Partiet nådde dock ett bottenläge enligt opinionsundersökningarna icke vid valet utan ett knappt år tidigare. Någon politisk kursändring har alltså ej uppfattats som önskvärd. Den nya ledningen har understrukit detta och framträdandena i riksdagsstarten underströk kontinuiteten. Känslan av att vara på väg uppåt finns uppenbarligen inom partiet.

I det nya riksdagshuset, i det nya parlamentariska läget, finns det en tanke i bakgrunden som är ständigt närvarande – möjligheten till nyval under perioden. Det är svårt att ha någon uppfattning om sannolikheten av att det blir ett sådant. Vad som står utom tvivel är att det finns anledning att på ett annat sätt än tidigare räkna med möjligheten. Detta ger icke endast ökad spänning åt politiken och då särskilt den nya riksdagens arbete, utan ställer även skärpta krav på beredskap inom oppositionen.